

bromera

Andreu Martín

EL LLIBRE DEL TRESOR

Dilluns, 8 de juny, matí

Em va costar molt trobar la notaria Simarro i Escobar perquè està en aquell laberint de carrers estrets que hi ha entre Santa Maria del Mar i Via Laietana, en una mena de carreró sense sortida, i a més hi havia una furgoneta blanca aparcada al davant de la porta, barrant-me el pas.

El número de la matrícula de la furgoneta era el 1659, però no em vaig entretenir a recordar un fet històric succeït aquell any perquè arribava tard.

El portal era enorme, ample i alt perquè hi pogués passar un carruatge luxós del segle XVIII; la porta era de fusta fosca, tallada, polida i envernissada, com acabada de sortir del restaurador, i el porter automàtic que tenia encastat a la dreta feia mal als ulls, com un rellotge de polsera en una pel·lícula de vikings.

Vaig prémer el botó corresponent, vaig dir que el senyor Simarro m'estava esperant, va sonar un mec com una broma dels pallassos de la tele i es va obrir una petita porta dins del gran portal. No em vaig molestar a buscar l'ascensor perquè anava al pis principal i una escalinata de pedra antiquíssima m'hi portava directament. La porta de la notaria era oberta i, embolicat en un llum groguenc, m'esperava un home llargarrut que, a contrallum, s'assemblava molt al comte Dràcula.

Pàl·lid com el paper, amb un nas ganxut i noble tapat a mitges per la mascareta anticovid de color negre, la mirada esmoreïda i pacient, tenia tots els anys del món i portava corbata de llaç.

Em vaig presentar:

–Soc l'Adrià Nogués. M'envia el professor Aldrich.

–Ah, sí. Em va telefonar dient que vindries. –La veu, arrencada del fons dels pulmons, amb prou feina podia travessar la mascareta.– Em dic Rafael Simarro. Passa.

Al rebedor, darrere d'un taulell de recepció, hi havia una dona d'ulls orientals que, en aquell ambient, només podia ser una de les nòvies de Fu Manxú. Dràcula i jo vam avançar per un corredor llobrèc de pel·li de por, amb les parets recobertes de fusta fosca, quadres solemnes, aplics de pantalles de pergamí, mobles pesats decorats amb gerros plens de flors de roba i aranyes de bronze i porcellana.

–Així que fas primer d'Història –va deduir l'amo del castell–. Què et sembla la universitat?

–Bé. El professor Pere Aldrich, de Fonts Històriques, està canviant la meua manera de veure la Història. Jo, fins ara, pensava que tot consistia en dates de batalles i noms de reis. I no se'm dona malament. Tinc bona memòria. Vostè em pot dir un any qualsevol i em sembla que podré recordar un fet històric que hi va passar. El 1914 comença la Primera Guerra Mundial; el 711 els àrabs inicien la conquesta de la península Ibèrica; el 1789, la Revolució Francesa, i el 1808, la Guerra de la Independència espanyola. N'hi ha que em fan pensar una mica més.

Havíem arribat a un despatx que feia olor de vernís o algun producte de neteja antic. Sobre un escriptori de

ministre, m'esperava una carpeta de cartró subjectada amb cintes, il·luminada per un llum digne d'una botiga d'antiguitats amb pantalla decorada amb un dibuix policrom que representava cérvols a prop d'un riu. La resta de la cambra restava en la penombra. Era mig matí i hauríeu dit que ens trobàvem en les hores més fosques de la nit. L'aparell telefònic us hauria encantat, com d'una pel·lícula dels anys vint, amb aquell disc amb deu foradets on havies de ficar el dit i fer-lo girar sobre un eix per marcar el número.

—El professor Aldrich m'ha fet veure que, en la Història, molt més important que les dates i els reis, és veure com vivia la gent del poble. Per això soc aquí. En comptes de fer un examen final, ha enviat tots els alumnes a despatxos de notaris, o a l'Arxiu Històric de Protocols, o a parròquies com l'església del Pi, on encara es conserven actes de batejos, comunions i casaments molt antigues, perquè en fem el que ell en diu un treball de reconstrucció quotidiana de la història.

El vampiresc Rafael Simarro m'escoltava ocult rere la mascareta, amb ulls plens de paciència i benevolència, com si pensés que un dia ell també va ser jove.

—Els notaris tenim el millor resum de la història. Els contractes professionals et parlen de l'economia de cada època; els contractes matrimonials, de la vida a les cases i els interessos que formaven les famílies; els testaments t'ajuden a seguir la pista de grans fortunes; les compres i vendes de cases ens parlen de sociologia i demografia; els inventaris de les pertinences que es feien anys enrere perquè, en morir, una persona pogués deixar els deutes pagats. Està ben vist el que diu l'Aldrich. Aquí —va asse-

nyalar la voluminosa carpeta que em tenia preparada—, hi trobaràs una col·lecció de protocols notariais molt curiosos, estrofolaris, especials. L'Aldrich em va dir que et preparés aquesta carpeta, precisament aquesta, perquè diu que la sabràs aprofitar molt bé per al teu treball. Són còpies, és clar, perquè els originals es troben a l'Arxiu Històric, però són facsímils que la meva família recull des de fa dècades i que em sembla que et divertiran. La meva família, des de fa generacions, col·lecciona retalls d'història.

—Sí —vaig somriure—. El professor Aldrich m'ha enviat aquí expressament. Em va picar l'ullet, perquè sap que soc de la broma i em va dir: «Ja veuràs com t'agradarà. Hi trobaràs casos estranys dels quals podràs treure molt suc». Ah —vaig fer com si recordés alguna cosa—, hi ha una companya que m'ha de venir a ajudar. Que funciona, aquest telèfon? Li fa res que el faci servir per trucar-li? No he portat el mòbil.

El vell notari va assentir amb el cap i amb un gest d'invitació de la mà dreta.

—Pren-te tot el temps que vulguis —va dir.

Em va deixar sol al despatx tenebrós i jo em vaig precipitar sobre l'antigalla fascinant i vaig marcar el número de la Sònia. Havia de fer servir aquell aparell com fos.

Va contestar de seguida.

—Sònia? Soc en un lloc al·lucinant. Hauries de veure el telèfon amb el qual t'estic trucant. T'encantarà. Has de venir immediatament. Que pots?

—Amor meu —va respondre ella—. Ja saps que, *si tú me dices ven, lo dejo todo*.

La Sònia és una pallassa. Som amics de tota la vida. Com deia aquell, de petits, vam menjar sorra junts al

parc del barri. Érem veïns, els pares eren amics i tenim la mateixa edat. Vam créixer junts, a la llar d'infants, l'escola, junts els caps de setmana, estiuejant junts, disfressant-nos junts per Halloween i compartint els regals de Nadal i Reis. Ens havíem barallat a cops de puny com a les pel·lícules i ens havíem intoxicat junts amb aigua de regalèssia, i ens havíem llepat les llengües per saber quin gust tenia el gelat que l'altre s'estava menjant i ens oloràvem el cul per veure qui s'havia tirat el pet. Vam anar junts a veure *Monstres S.A.*, el primer Spiderman de Tobey Maguire i la primera pel·li de *La guerra de les galàxies* que vam veure va ser *L'atac dels clons*. Fins que ens va arribar l'edat de la ximpleria i, no sé per què, jo em vaig fer submarinista i ella escaladora i ens vam perdre la pista durant un temps. En aquells moments, jo estudiava Història i ella Filosofia a la mateixa facultat i ens havíem tornat a trobar. Apassionada de la lògica, deia constantment «si, i només si» («perquè no és el mateix dir “si et matricules, et podràs examinar” que “si i només si et matricules, et podràs examinar”») i també deia, no em pregunteu per què, «que em tornin els diners».

Mentre l'esperava, vaig agafar el mòbil de la motxilla (no era veritat que me l'hagués deixat a casa), vaig deslligar les cintes de la carpeta i vaig treure un munt de documents escrits amb lletra ben difícil de llegir. No estava gens predisposat a passar-m'ho bé amb aquell patracol i he de reconèixer que vaig tenir una bona sorpresa. Cada document anava acompanyat d'un foli escrit a mà, amb llapis, on se subratllava allò que el feia especial. Va resultar que era una col·lecció de disbarats.

Hi havia la declaració d'una dona que començava amb sis llargues pàgines plenes d'invocacions a tots els sants imaginables, a la Mare de Déu en totes les seves accepcions i representacions, als sants patrons de la senyora i de la ciutat, a Déu Nostre Senyor, al papa de Roma, però sobretot a l'Esperit Sant, «perquè la il·luminés en l'expressió de la veritat autèntica». Vaig trobar també una acta notarial en vers, una altra escrita en llatí, una altra que descrivia les pertinences d'un home que, pel que es veu, tenia la casa plena d'armes de tota mena: setze espases, dotze sabres, cinquanta-nou dagues, sis alabardes, quatre destrals, tres mosquets, cinc pistoles i altres artefactes per practicar en el combat. Vaig riure molt amb un inventari redactat per un notari que no sabia el nom de res i no aconseguia fer-se entendre: «hi ha una espècie de fusta amb tres potes que sembla que servia per [...] té una cosa embolicada amb coixins i roba que no sabem quin ús li donava...». Malgrat tot, el pobre home s'entestava a no deixar-se cap objecte de la casa, i la declaració es feia grotescament interminable.

Anava fotografiant minuciosament cadascuna d'aquelles perles, llegint-les només per sobre, quan em vaig topar amb el cognom Aldrich.

Isidor Aldrich.

Aldrich, com el meu profe.

Un inventari de pertinences del 17 de març de 1713. Poc abans que les tropes borbòniques de Felip V possessin la ciutat de Barcelona sota aquell setge que culminaria l'11 de setembre de l'any següent.

Isidor Aldrich havia marxat de la ciutat (com tantes altres persones benestants que es temien l'ofensiva dels

enemics de l'arxiduc Carles) i havia deixat la seva casa i tot el que hi havia a l'interior per pagar els deutes. Tenia nombroses obres d'art i objectes de plata, però els deutors protestaven, davant notari i en nota adjunta, que mancaven tres quadres de molt valor que els havia promès i que havien servit de penyora per aconseguir préstecs. Tres pintures «d'aproximadament un peu d'Amsterdam per costat, del conegut artista holandès Van der Meer, titulades *Destil·lant licor*, *Minyona sargint un vestit* i *Lliçó de clavicèmbal*». Els deutors manifestaven que havien reclamat a la justícia, i volien que constés davant notari, l'absència d'aquelles tres obres d'art que estaven «valorades en unes vint-i-quatre lliures, vuit lliures cadascuna».

L'entrada en escena de la Sònia no va ser entrada sinó irrupció, una aparició explosiva, com no podia ser d'altra manera. La vaig sentir arribar pel passadís, parlotejant amb aquella desimboltura que la fa inoblidable.

La Sònia és una dona impressionant. Té de tot i de sobres. No és que sigui grassa, més aviat diríem atlètica; algú diria exuberant, excessiva, no sé si m'explico, és més alta que jo. Si fóssim gossos, seríem de races diferents. No la triarien mai per fer de protagonista en una pel·lícula de James Bond perquè el protagonista s'espantaria si se les hagués de veure amb la Sònia. A mi sempre m'ha semblat que té una retirada a la Milla Jovovich de *Resident evil* (una pel·li que vaig veure quan encara no tocava per equivocació dels pares) però model XXL. No sé si ha rebut mai un atac masclista, però si jo fos un mascle alfa violent m'ho pensaria dues vegades abans d'atacar-la: segurament sortiria rebotat. Llàstima que aquells dies la mascareta li ocultés la boca

perquè la seva rialla és esplèndida, generosa, enlluernadora, triomfal i invencible. En canvi, ressaltava més que mai els seus ulls blaus líquids plens d'intencions secretes, ulls clars que fan pensar que descendeix d'una estirp de gent del nord, neta, noble, culta, rica, lliure, desvetllada i feliç, segons deia el poeta.

Va entrar acompanyada de la recepcionista d'ulls orientals, que semblava insignificant al seu costat, em va assenyalar i va dir:

–Què li sembla el meu futur marit?

Jo vaig fer cara de circumstàncies. Ja hi som. La Sònia és així.

–Ja ho té tot a punt? –va preguntar a la dona, que no tenia cap resposta preparada–. El casament, vull dir.

–El casament?

–És clar. Hem vingut a casar-nos, no? –La Sònia em va mirar, aparentant desconcert.– Que no hem vingut a casar-nos?

La recepcionista no entenia la situació i jo tampoc tenia res a dir. No sabia on ficar-me.

–A casar-se? Vol dir a fer un contracte matrimonial?

–Contracte matrimonial?

–Segons l'article 1.315 del Codi Civil...

–Bé, digui-li com vulgui, jo no conec els termes exactes, però suposo que és això. Un casament és un contracte.

–Bé, no exactament –balbucejava la recepcionista, atabalada–. Un casament és... Hi ha d'haver testimonis, i la família, i els anells, i la marxa nupcial, i...

–Bé, però sobretot és un contracte entre els dos que es casen, no? Amb les clàusules «jo, Fulanet, em caso amb

aquesta Fulaneta», «durada del contracte: fins que la mort ens separi, o no»; «Condicions: jo cuino, tu pares taula i rentes els plats»... No és això? No deu pas tenir uns anells o una marxa nupcial, o alguna cosa així, per fer-ho més formal?...

L'altra la mirava bocabadada.

La Sònia va esclafir a riure d'aquella manera tan seva.

—És broma! —va exclamar. Va abaixar el to de veu per entrar en el terreny de la confidència:— És que no sé com fer-m'ho perquè se'm declari. Jo ja li he dit moltíssimes vegades que em vull casar amb ell, però no hi ha manera. —Va prescindir de la presència de l'empleada i es va dirigir a mi.— Tio, tot això és fantàstic! Has vist aquest telèfon? Per favor, que em tornin els diners!

Vaig notificar a la recepcionista que ja havia pres les notes que necessitava i vam sortir tots tres fins al rebedor, on ens va venir a acomiadar el senyor Rafael Simarro. No ens vam estrènyer la mà, per no infectar-nos, però l'home solemne es va inclinar davant la Sònia com si li volgués fer un petó a la mà.

En sortir, la furgoneta blanca encara era allà.

—Has vist? —va dir la Sònia—. És un vint-i-u!

Era el nostre joc quan passejàvem. Ella buscava números de matrícula que, sumant-ne les xifres, donessin vint-i-u; jo buscava fets històrics que corresponguessin a aquell any.

—1659 —vaig dir abans de concentrar-me en el segle XVII, mitjan, qui governava aquí i allà, i vaig dir per fi—: el tractat dels Pirineus, entre França i Espanya.

La Sònia va riure encantada. Sempre recompensava alegrement les meves exhibicions.

–T’ho inventes! –va dir, com feia sovint–. Segur que no existeix aquest tractat. Tu ho engegues i si cola, cola.

–Que no, que t’ho prometo.

Ens ho passàvem molt bé, junts. Una parella feliç que s’empenyia, corria, ballava, discutia i es petava de riure enmig de la vorera, ella tan alta i jo no tant.

Vam comprar una cervesa i una coca-cola (per a mi la coca-cola), i ens les vam prendre asseguts a les escales de Santa Maria del Mar. Allà, la vaig posar al corrent de les coses curioses que havia trobat en la documentació de la notaria, la dona que s’encomanava a tot el santoral, i l’home que a casa semblava que només hi tenia armes, com si visqués en un arsenal, i (ah, sí) l’home que tenia tres Van der Meers i, no t’ho perdis, es deia Aldrich, com el meu professor d’història.

–El meu profe es diu Pere Aldrich. No és un cognom gaire comú.

–Ostres! –va exclamar la Sònia–. Quan ho escriguis al teu treball, es pensarà que li fas la pilota.

Ens va passar el temps volant, com sempre que estàvem junts i, després de mirar el rellotge, vam sortir corrents. A casa ens esperaven per dinar. Vam fer junts el recorregut perquè vivíem a una travessia l’un de l’altre, separats per la calçada del carrer Aragó. Xerra que xerra, vam agafar el metro a Jaume I, vam fer transbord a Urquinaona i, amb la línia vermella, vam arribar a Urgell, on encara vam haver de caminar tres carrers amunt. Ens vam quedar enraonant i rient a la cantonada i vam arribar tard a dinar.

Els meus pares ja havien començat. Males cares.

–És que no tens sentit del temps –era el que em deien sempre.

Tots dos són historiadors. La mare treballa al Centre de Documentació i Recerca del Museu Nacional d'Art de Catalunya, i vaig suposar que els agradaria saber la feina que havia estat fent aquell matí, i fins i tot milloraria el seu humor. Els va encantar la troballa dels documents i, sobretot, la història de l'home que va fugir de Barcelona el 1713 i es va endur tres Van der Meers que havia promès lliurar als seus creditors.

–Tres Van der Meers! –va exclamar la mare, sorpresa–. De Jan van der Meer, o Vermeer com també li deien. Que curiós. La premsa en parlava, l'altre dia, de tres Van der Meers.

–Quina casualitat –va dir el pare que, com sempre, semblava que pensava en una altra cosa.

Sabia que les meves notícies calmarien l'enuig patern. La vaig convidar a continuar parlant i ella va fer memòria.

–Un il·lustrador, o dibuixant, o pintor, a qui se li va cremar la casa en un poble de la Costa Brava. Dies abans, li havien sentit a dir que tenia tres Vermeers i, entre les ruïnes de l'incendi, han trobat restes de quadres antics, possiblement els Vermeers cremats. Han vingut tècnics holandesos per revisar aquestes restes.

–Tenim el diari on ho deia, això?

Vaig pensar que em podria servir per il·lustrar el meu treball. Va ser el pare qui va trobar l'exemplar del dissabte i, en una de les pàgines interiors, hi havia la notícia de l'incendi.

«Pau Xerbolés va triomfar durant els anys setanta com a historietista en revistes nord-americanes, franceses i italianes, després com a il·lustrador i portadista, i, darrerament, havia fet un parell d'exposicions de pintura hiperrealista.

Vivia sol en una casa de dues plantes a Sant Pau del Port, Girona. La setmana anterior, el 30 de maig, s'havia declarat un incendi a casa seva i, quan els bombers hi van acudir, entre les runes van trobar el cos sense vida del pintor. Existia la sospita que l'artista s'hagués suïcidat, però tant els jutjats com la policia estaven pendents del resultat de l'autòpsia, gens fàcil a causa de l'estat en què es trobava el cadàver, que havia aparegut carbonitzat. Darrerament, Pau Xerbolés havia comentat a amics i veïns del poble que tenia en el seu poder tres quadres del pintor holandès Jan Vermeer (1632-1675). Entre les restes de l'incendi, es van trobar fragments d'uns quadres antics. Després d'analitzar-los, la policia científica va determinar que podrien haver estat pintats uns quants segles enrere. S'esperava la visita d'un expert en Vermeer que arribaria d'Holanda en els propers dies. Eren veritables Vermeers, els dos quadres que s'han cremat? Si fos així, representaria la destrucció d'un tresor artístic valuósíssim. El 2004, Sotheby's de Londres va subhastar-ne un per 24.200.000 euros (30 milions de dòlars). Si parléssim de tres Vermeers d'un preu similar, el desastre significaria una pèrdua de 90.000.000 de dòlars.»

L'article el signava la periodista Diana Dorca.